

בעזהשי"ת

גליון

יש לחקור

פרשת ויקרא

תש"פ לפ"ק

סדרתי בעזרת החונן לאדם דעה

לוי יצחק

בלאמו"ר הרה"ג ר' שלום דוב שנעק שליט"א

גליון זה נתנדב ע"י איש היקר אוהב חסד ורודף חסד הרבני הנכבד

מו"ה ר' ברוך פייערווערקער הי"ו

לע"נ חמותו האשה החשובה

מרת מלכה מרים ב"ר שמעון זאב ע"ה

שלום וברכה לכל השואלין ודורשין שהגליון יופיע בעזה"ת מידי שבת בשבתו והיות שזה עולה הרבה

כסף אנו פונים להציבור החשוב לתרום בעין יפה

תודה רבה

להערות והארות ולנדרבות

יש לפנות

1965 60th st

Brooklyn ny 11204

181syesh@gmail.com

708-929-1818

בחזקת בלתי מוגה כלל וכלל

אפשר להוריד הגליון מהאתרים "לדעת"

או אידישער ווינקל, או דרשו.

בענין שלחן דומה למזבח

שאלות ויסודות שיתבררו בתוך הדברים

- א] בהחידוש בהמנהג בגדאד נוהגין להניח בקערה מעט מלח בעת בדיקת חמץ,
 ב] בהקשיא שבר"ה נוהגים לטבל פרוסת המוציא בדבש, והרי השלחן דומה למזבח וכתוב כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו אשה לה'.
 ג] בהחקירה במה שהאכילה הוא כקרבן, אם זה כהחלק שנקרב על המזבח, או דהוה כהחלק שנאכל ע"י הכהנים.
 ד] נפק"מ א' אם צריכין לטבול במלח או שסגי מה שיש מלח על השלחן.
 ה] נפק"מ ב' אם צריכין לטבול במלח בליל שב"ק.

לאכול פת חריבה א"צ להמתין, וע"ז הוסיף הרמ"א וז"ל הגה ומ"מ מצוה להביא על כל שלחן מלח³ קודם שיבצע כי השלחן דומה למזבח והאכילה כקרבן ונאמר על כל קרבנך תקריב מלח.

יש להקשות⁴ שבר"ה⁵ יש שנוהגים לטבל פרוסת המוציא בדבש, והרי השלחן דומה למזבח

וכל קרבן מנחתך במלח תמלח ולא תשבית מלח ברית אלהיך מעל מנחתך על כל קרבנך תקריב מלח [ויקרא ב' י"ג].

כתב המחבר [או"ח קס"ז סעי' ה']¹ לא יבצע עד שיביאו לפניו מלח² או ליפתן ללפת בו פרוסת המוציא, ואם היא נקיה או מתובלת או שנתכוון

----- מקורות וביאורים -----

¹ בעצם יש הרבה מה לכתוב אבל אם כל הילידים ברך ה' בין הרגלים זה קשה מאוד, ובעצם לא רציתי להוציא גליון בשבוע כזה אבל מחמת בקשת הרבים אי אפשר לסרב אבל נא לתלות לכף זכות.

² כדי להיבין הענין יש להקדים יסוד הדברים.
 הנה מקור החיוב לטבול את פרוסת המוציא במלח הוא בדברי הגמרא במסכת ברכות שאמרו אין הבוצע רשאי לבצוע עד שיביאו מלח כדי לטבול בהן פרוסת המוציא משום כבוד הברכה ע"כ, ומסקינן בגמ' דהיינו דווקא בפת גרוע שאין אוכלים אותו בלי טיבול במלח ולכן צריכים לטבול גם פרוסת המוציא משום כבוד הברכה, אבל פת חשוב שיכולים לאכול בלי מלח אין צריכים כלל להביא מלח על השלחן, וכך נפסק להלכה.

אמנם בתוספות שם כתבו בזה"ל ואנו אין אנו רגילים להביא על השלחן מלח משום דפת שלנו חשוב ואין צריך למלח, מיהו רבי מנחם היה מדקדק מאד להביא מלח על השלחן אף בפת חשוב שלנו כדאיתא במדרש כשישראל יושבין על השלחן וממתינין זה את זה עד שיטלו ידיהם והן בלא מצות שאין יכולים ללמוד תורה השטן מקטרט עליהם וברית מלח מגין עליהם עכ"ל.

בבן איש חי [פרשת צו אות ו] כתב דבר מחודש לגבי דין בדיקת חמץ בזה"ל ופה עירנו בגדאד נוהגין להניח בקערה מעט מלח בעת בדיקת חמץ, והטעם דהשטן וגונאד דיליה מתקנאין במצות בדיקת חמץ הרבה ולכן מוליכין עם הבודק מלח לדחות המשטינים והמקטרגים, על דרך שאמרו בהשמת המלח על השלחן עכ"ל והיינו שהמלח כוחו יפה לשמירה מן המזיקים.

ובשבלי הלקט [סי' קמא] הביא בשם הגאונים טעם אחר להצריך להביא מלח אף בפת שלנו בזה"ל ומה שנהגו לבצוע על המלח פירשו הגאונים ז"ל לפי שמצינו שהשלחן נקרא מזבח מה מזבח מכפר אף שולחן מכפר וכתוב במזבח על כל קרבנך תקריב מלח עכ"ל, כדאמרינן במסכת ברכות [נה ע"א] ובמסכת חגיגה [כז ע"א] בזמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר על אדם עכשיו שולחנו של אדם מכפר עליו.

היוצא מהנ"ל בקיצור, שיש לפנינו ב' טעמים בהמנהג להביא מלח על השלחן בעת ברכת המוציא גם בפת דידן שזה פת חשוב טעם ראשון המבואר בדברי התוס' הוא כדי להגין מפני ביטול תורה הנגרים ע"י נטילת ידים, והטעם השני כדברי הגאונים שהשלחן הוא מזבח והלחם כקרבן וצריך למלוח הקרבן.

ולמעשה רואים אנו בדברי הרמ"א שהעתיק להלכה את ב' הטעמים טעם התוס' וטעם הגאונים ונמצא לפי זה שאף לדין שאין צריכים להמתין זה לזה ולכאורה אין צריכים לחשוש לטעם התוס' שהשטן יקטרט אם כל זה יש לקיים את המנהג להביא מלח על השלחן בשביל הטעם השני של הגאונים

³ ובענין מה שעושין אם המלח יש ג' מהלכים.

א) הבאת מלח על השלחן גרידא. מסתימת לשון הרמ"א יש מקום לפרש שלא התכוונו אלא להבאת המלח על השלחן גרידא, שהרי לא הזכירו שיש ענין לטבל בו.

ב) הטלת מלח על הפת. בספר לקט יושר מנהגי בעל התרומת הדשן כתב ונוהג להטיל מלח כשרוצה לברך המוציא על כל לחם לבן וכשר וכן כתבו התוס' במסכת ברכות [מ ע"א בתוס' ד"ה הבא מלח] ומשום הסברה דלעיל נוהג להטיל מלח כשרוצה לברך המוציא על כל לחם לבן וכשר אבל אם אין שם מלח אינו ממתין בברכת המוציא בשביל המלח וכו'.

ג) לטבל הפת במלח. אמנם מהאליה רבה והלבוש מבואר שבכלל דבריהם יש גם מנהג ללפת בו פרוסת המוציא, גם המג"א [שם אות ט"ו] הביא מה שכתבו המקובלים שנטבל פרוסת הבציעה במלח, ופירש המחצית השקל שהתכוון בזה לומר שזה היתה כוונת הרמ"א, ואע"פ שהגאונים לא כתבו אלא שמביאים אותו על השלחן, מ"מ כוונתם בזה היתה שמביאים אותו כדי לטבל בו.

⁴ ויש להקשות נמי על מנהג זה שאע"פ שהשלחן נחשב כמזבח, מ"מ מאיזה טעם נחשב האכילה כקרבן, דלכאורה היה ראוי לומר שכמו שמעשה ההקטרה גופה נחשבת כאילו המזבח אוכל הקרבנות כמבואר בזבחים [לא ע"א] ובחולין [פא ע"א], כמו כן האוכל נחשב כקרבן בעודו על השלחן, אבל מאיזה טעם נאמר שהוא נחשב כקרבן כשהוא יורד ממנו, והרי לפ"ז יוצא שמה שאנו מולוחים פרוסת המוציא דומה כאילו מולחים הקרבן לפני שמסלקים אותה מהמזבח.

⁵ ובכלל צ"ב הרי פרוסת המוציא עצמה מתובלת בשאור ודבש.

וכתיב כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו אשה לה'.

והנפקא מינה.

6

נפק"מ א' ⁹ אם צריכין לטבול במלח או שסגי

מה שיש מלח על השלחן.

ויש לתרץ ע"פ החקירה הבא.

לצד א' דמה שאוכל הבוצע הוה כהחלק
שנקרב על גבי המזבח, אז י"ל ¹⁰ שצריך ¹¹ להטביל
הפרוסה במלח.

יש לחקור במה שהאכילה הוא כקרבן, אם זה
כהחלק שנקרב על המזבח, או דהוה כהחלק
שנאכל ע"י הכהנים.

לצד ב' דמה שאוכל הבוצע הוה כהחלק הנאכל
לכהנים, אז י"ל ¹² שסגי במה שיש מלח על השלחן.

צד א' הוא ⁷ דהוה כהחלק שנקרב על גבי
המזבח.

צד ב' הוא ⁸ דהוה כהחלק הנאכל לכהנים.

מקורות וביאורים

⁶ ובודאי יש לומר שלא נתקנו כל המנהגים האלו עם כל גדרי הלכות קרבנות, ואינם אלא בגדר סימנא מילתא היא, אבל כאשר נעניין בזה נראה שבאמת יש מקום גדול לומר שהשלחן דומה ממש למזבח, והאכילה לקרבנות, ולא קשה מידי מה שהקשינו, ואדרבה כל מנהגי הסעודה שהבאנו מיוסדות על זה גופה וכולם עולות בקנה אחד בריאות וטובות.

⁷ כצד זה משמע ברבינו בחיי בפרשת פינחס [כ"ח ב'] וע"ד הפשט קרבני זה הדם, את לרבות מלח דכתיב על כל קרבן תקריב מלח, לכך טובלין לחם המוציא במלח שהקרבן נקרא לחם וכו' עכ"ל, וכ"כ הרוקח בתפלת שחרית פרשת תמיד.

וכן משמע מסתימת לשון הלבוש או"ח [קס"ז סע' ה'] שכתב שהטעם שאנו מטעימים פרוסת הבציעה של ברכת המוציא במלח או לפתן הוא משום דכתיב ביה במזבח על כל קרבן תקריב מלח, והתם הו' טעמא כדי להטעים הבשר שלא יהא תפל בלי טעם, לכך אנו מטעימים גם כן פרוסת הבציעה לברכה, ואע"ג שבמזבח היה דוקא מלח, מ"מ אנו נוטלים שאר מיני לפתן ג"כ משום דגבי מזבח היו הקרבנות בשר ואין דבר שמטעים בשר יותר מן המלח, אבל פרוסת הבציעה היא לחם וכל שאר מיני לפתן מטעימים אותו כמו המלח לבשר, ולפיכך אם הפת נקייה ומוטעם ואין צריכים להטעימו יותר אינו צריך להמתין למלח, ואפשר לומר דאע"ג שנתכוונו לאכול פת חריבה שאינו נקייה צריכין מלח או לפתן לפרוסת ברכת הבציעה שבטלה דעתן אצל כל אדם משום היאכל תפל מבלי מלח וגו' ומשום הקריבהו נא לפחתך וגו' ועוד הא כתיב גבי מזבח על כל קרבן תקריב מלח וכו' עכ"ל.

וכ"כ השל"ה [בשער האותיות בענין קדושת האכילה] כמה פעמים, שהשלחן נחשב כמזבח והאוכל נחשב כקרבן או ככהן המקריב, ובדרך זה ביאר כמה הלכות שנאמרו בסעודה.

⁸ וכצד זה משמע משמע בסידור היעב"ץ שכתב [הנהגת הסעודה מדרגה ג', אות ל', במהדורה חדשה הוספות מכת"י] שמשחרב הבית השלחן שלנו עומד עכשיו במקום המזבח הגדול והקדוש, אמנם בתנאי שיהא נאה כשמו מזבח כפרה כי לתכלית זה הודיעונו כזאת למען נזכור לדמותו אליו להקריב עליו חלק גבוה, ולנסך על גביו יין לתלמידי חכמים, שאז הוא מזבח ממש כמאמרם ז"ל [יומא עא ע"א] הרוצה לנסך וכו', וכן נחשב הדורון לתלמידי חכמים כהקרבן ביכורים [כתובות קה ע"ב] והגשה למזבח, כל שכן אם מקריב עליו חלב חיטה ודם ענבים לעניים ומרי נפש לרצון לפני ה', ואם אי אפשר לו לפחות יזהר כאוכל קדשים על שלחן המלך העליון יתברך להזהר באכילתו ובשתייתו לכל דבר השלחן הקדוש כהוגן עכ"ל, משמעות הדברים היא שמה שמאכילים לת"ח ועניים נחשב כהקרבן על גבי המזבח, ומה שאוכלים בקדושה נחשב ככהן האוכל משלחן גבוה.

וכן משמע ממה שכתב לענין טבילת פרוסת המוציא במלח [שם מדרגה ו', י"ד ג', ז' ז'] וז"ל והנה כבר הודעתך מעלת האדם המתנהג בקדושה באכילתו מה גדלה מאד כי על שולחן המלך הוא אוכל תמיד וכו', לפיכך צריך להביא מלח על השולחן כדמיון המזבח שנאמר בו על כל קרבן תקריב מלח וכו' ובודגמא זו האדם המעולה האוכל לחם אלקיו עובד עבודה ככהן שאוכל ובעלים מתכפרים וכו' עכ"ל.

⁹ זה ודאי שעל פי קבלה יש ענין לטבול הפת במלח, אלא הנפק"מ הוא על פי פשט. בפשטות י"ל שהשאלה אם צריך דווקא טבול או שסגי אם המלח הוא על השולחן תלוי בב' הטעמים שכתבנו לעיל למה מביאין מלח להשלחן שלפי טעם התוס' שמביאים המלח כדי להגין משום הפורעניות י"ל דסגי בזה שמביאים מלח על השולחן כדי להגין ואין צריכים דווקא לטבול בהן, משא"כ לפי טעם הגאונים משום שקרבן צריך מלח א"כ כמו שבקרבן צריכים למלוח את הבשר כמו כן צריכים למלוח את הלחם ולא סגי רק בהבאת המלח על השולחן.

אולם עיין בלשון השו"ע הרב [סי' קסז ס"ח] וכנראה דס"ל שלפי ב' הטעמים סגי בהבאה על השלחן ואין צורך בטיבול רק ע"פ סוד לבד, דז"ל נהגו להניח מלח על השולחן לפי שהשולחן דומה למזבח והאכילה כקרבן ונאמר על כל קרבן תקריב מלח וכשישראל יושבים על השולחן וממתינים זה על זה עד שיטלו ידיהם והם בלא מצות השטן מקטרע עליהם וברית מלח מגין עליהם לכן מצוה להניחו על השולחן אפילו לא יאכלו ממנו, ועל פי הקבלה יש לטבול פרוסת הבציעה כמלא ג' פעמים עכ"ל, וכן משמע נמי מלשון המ"א [ס"ק ט"ו] שכתב בזה"ל מצוה להניחו על השלחן וכתבו המקובלים לטבול פרוסת הבציעה במלח עכ"ל משמע שהטיבול אינו אלא לפי המקובלים.

ויש להקשות דלמה באמת לפי טעם הגאונים שמה שצריכין מלח הוא משום שקרבן צריך מלח, אז למה סגי במה שהמלח נמצא על השלחן, וי"ל שזה תלי בהקירה הנ"ל.

¹⁰ כתבתי בלשון י"ל משום דאפילו לצד זה שהפרוסה הוה כהחלק הנקריב על גבי המזבח עדיין י"ל דאם הטעם שצריכין למלוח הוא כדי שלא יהיה בשר תפל, א"כ בזמן הזה שיש לנו פת נקייה וגם יש שם כבר מלח, אז אינו צריך המלח אלא משום קטרוג ממילא אינו צריך להטביל.

¹¹ משום שזה וודאי שהחלק שהקריב על גבי המזבח היה צריך להיות נמלח.

¹² דהנה נחלקו הראשונים אם צריכין למלוח החלק שנאכל לכהנים או לא.

הרא"ה בבדק הבית [בית שלישי שער שלישי עמ' ע"א ב' בד"ה עוד כתב דבצלין] כתב שמה שחייבה התורה לשים מלח על הקרבנות אינו דוקא על מה שנקרב על המזבח, אלא גם החלקים שנאכלו צריכים מליחה, והשיג עליו הרשב"א שם וטען שדבר ברור הוא שאין מולחים אלא מה שמקריבים,

ממילא י"ל להסבורים שאינו צריך למלוח רק מה שנקרב על המזבח ולא מה שנאכל לכהנים, א"כ לצד זה שהפרוסה שאוכל הבוצע הוה נגד מה שנאכל לכהנים א"כ נמצא שלא צריכין למלוח הפרוסה משום שזה הוה כהחלק שנאכל לכהנים, רק צריכין ליתן על השלחן שזה כהמזבח.

ובנוגע הקשיא שבר"ה יש שנוהגים לטבל פרוסת המוציא בדבש, והרי השלחן דומה למזבח וכתוב כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו אשה לה'.
לצד ב' ¹⁵ דהדמיון לקרבן הוה כהחלק הנאכל לכהנים, א"כ י"ל דאינו סתירה

נפק"מ ב' ¹³ אם צריכין ¹⁴ לטבול במלח בליל שב"ק.

לצד א' דמה שאוכל הבוצע הוה כהחלק שנקרב על גבי המזבח, אז אינו צריך להטביל בליל שב"ק הפרוסה במלח.

לצד ב' דמה שאוכל הבוצע הוה כהחלק הנאכל לכהנים, אז יש לטבול אפילו בליל שב"ק.

----- מקורות וביאורים -----

¹³ ידוע בשם החת"ס שלא היה נוהג לטבל פרוסת המוציא במלח בלילי שבת, ונאמר בזה כמה טעמים, הליקוטי חבר בן חיים [ח"א ברכות מ ע"א] ביאר שהוא משום שהחלה ממילא מתובלת.

אבל הטעם היותר ידוע הוא משום שבילי שבתות לא היו מקריבים במקדש, וכמו כן לא היתה אז מעשה מליחת הקרבנות, ואם זה היתה טעמו של החת"ס אז מבואר שגם הוא סובר שהמלח שאנו מביאים לשלחן הוא כנגד המלח שהיה על המזבח, וזה התלי בהחקירה הנ"ל.

¹⁴ כתבתי הנפק"מ משום המנהג של התם סופר הוה חידוש, אבל וודאי שאינו תולה רק בחקירה זו, וטעם זו.

¹⁵ ולצד א' י"ל שמה שאנו מולחים פרוסת הלחם אינו אלא לסימן בעלמא ולזכר לקרבנות, אבל אינו מקפידים לקיים כל הלכות הקרבנות במה שאנו אוכלים, וכן מבואר בלבוש [או"ח סי' ק"פ סע' ה'] שכתב לענין מה שנהגו לסלק הסכינים מעל השלחן בשעת ברכת המזון, שהב"י הביא על זה שני טעמים והטעם הראשון הוא משום דכתיב לא תניף עליהם ברזל והשולחן כמזבח, ודן שם אם יש לחלק בין שבת לימות החול, ובתוך דבריו כתב שאפשר שאין זה אלא סימן שכמו שצוה השם יתברך במזבח לא תניף עליהם ברזל ונתנו חכמינו ז"ל הטעם שאינו בדין שיניף המקצר אל המאריך הכי נמי כוונתנו בשולחנינו שאנו עושין סימן דסימנא מילתא הוא ומבקשין מלפניו יתברך אחר שיזכנו להיות שולחנינו מזבח לפניו יתברך שמברכין עליו לו יתברך שיזכנו להאריך ימינו ולא לקצרם ע"כ.

בענין אם מי שאין לו מלח, אם יכול לטבול פתו בשאר מיני לפתן, או בסוכר.

שאלות ויסודות שיתבררו בתוך הדברים

- [א] בהשאלה במי שאין לו מלח, אם יכול לטבול פתו במיני לפתן, או בסוכר.
 [ב] בהחקירה בהחייב להביא מלח בכל הקרבנות אם זה רק הכשר להקרבן, או דהוה חלק מהקרבן.
 [ג] נפק"מ א' אם מותר למלוח הקרבנות בסוכר, או לא.
 [ד] נפק"מ ב' אם צריכין דוקא לטבול הפת במלח, או שסגי בשאר מיני לפתן המטעימים אותה.
 [ה] נפק"מ ג' בהקריב קומץ בלי מלח ונשרף קצת האם שייך לתקן את המליחה ולמולחו עתה או לא.
 [ו] נפק"מ ד' אם צריכין לטבול לפני הברכה או אחר הברכה.
 [ז] נפק"מ ה' אם צריכין למלוח חלקי הקרבנות שנאכלו או לא.

יש לחקור ¹⁸ בהחייב להביא מלח בכל הקרבנות אם זה רק הכשר להקרבן, או דהוה חלק מהקרבן.

ובל קרבן מנחתך במלח תמלח ולא תשנית מלח ברית אלהיך מעל מנחתך על כל קרבנך תקריב מלח [ויקרא ב' י"ג].

צד א' הוא ¹⁹ דהוה רק הכשר הקרבן, דאין הקרבן כשר להקרבה ²⁰ אלא אם נמלח, משום שצריכין שהדבר יהיה מלוח ולא תפל. ²¹

יש לעיין ¹⁶ במי שאין לו מלח, אם יכול לטבול פתו במיני לפתן, או בסוכר. ¹⁷
ויש לתלות השאלה בהחקירה הבא.

מקורות וביאורים

¹⁶ בעצם יש הרבה מה לכתוב אבל אם כל הילידים ברך ה' בין הרגלים זה קשה מאוד, ובעצם לא רציתי להוציא גליון בשבוע כזה אבל מחמת בקשת הרבים אי אפשר לסרב אבל נא לתלות לכף זכות.

¹⁷ בעצם אין זה שאלה בתורת שאלה דהא זה הוה מחלוקת בין המחבר והרמ"א רק כדי להיבין היסוד של העניינים, והנפק"מ והדינים התלויים בזה ממילא כתבתי באופן שאלה.

כתב המחבר [או"ח קסז ס"ה] לא יבצע עד שיביאו לפניו מלח או ליפתן [פידוש כל דבר הנאכל עם הפת] ללפת בו פרוסת הבציעה, ואם היא נקיה או שהיא מתובלת בתבלין או במלח כעין שלנו או שנתכוון לאכול פת חרבה אינו צריך להמתין, הגה ומ"מ מצוה להביא על כל שלחן מלח קודם שיבצע כי השלחן דומה למזבח והאכילה כקרבן ונאמר על כל קרבנך תקריב מלח, והוא מגין מן הפורעניות.

¹⁸ חקר בזה הגר"י ענגיל בספרו ציונים לתורה [כלל מ'] ובמקדש דוד לקדשים [סי' י"ג], באבן האזל [איסורי מזבח פ"ה הי"א].
¹⁹ כצד זה משמע בהרמב"ם במנין המצוות דכתב למלוח כל קרבן וכו' בפרטי המצוות ריש הלכות איסורי מזבח [מצוה י"ג] למלוח כל הקרבנות וכו' שם פ"ה הי"א מצות עשה למלוח כל הקרבנות קודם שיעלו למזבח שנאמר על כל קרבנך תקריב מלח, ומלשונו אלה משמע שמצות המליחה היא למלוח את הקרבן ולהכשירה להקרבה ואת הקרבן מקריבים ולא את המלח.

וכצד זה משמע בדברי הרמב"ם בספר המצוות [שורש יב] שדן בהרחבה בשיטת הבה"ג שמנה כל פרטי מצוות הקרבנות, והרמב"ם דחה דבריו וכתב שאין מונים פרטי המצוות וכתב שם וז"ל ובעבור שנעלם מזולתנו השורש הזה וכו' עד הגיעו שימנו מצוות בפני עצמן יציקות בלילות ופתי תות מליחות הגשות תנופות וקמיצות והקטרות, ולא ידעו כי אלו כולם חלקי מלאכת המנחה, וזה כי אנחנו נצטוינו שנקריב מנחה, ואחר כן בא לבאר זה השם על איזה דבר נופל תורת המנחה וכו' עכ"ל, ומתבאר בדברי הרמב"ם שהזכיר בתוך השגתו שאין למנות מצות מליחה כמצוה בפני עצמה והביא את מליחות' כפרט שהוא מחלקי הקרבן.

²⁰ יסודו הוא כהוספת בקרבן גופו שהדבר יהיה מלוח ולא תפל, וכל הקיום שבוה הוא מצד הדבר שנמלח ולא מצד גוף המלח.
²¹ איתא במנחות [כ ע"א] תניא אילו נאמר קרבן במלח שומע אני אפילו עצים ודם שנקראו קרבן וכו' ת"ל מעל מנחתך ולא מעל דמך וכו' ואימא מעל מנחתך ולא מעל איבריך מסתברא אברים הוה ליה לרבוויי שכן אשב"ג טמ"א סימן וכו' ע"כ, וכתבו התוס' שהש"ס פירש כל הסימן ולא פירש האל"ף האחרונה, והביאו מר"ת שפירש אוכל כמותה שאיברים וקומץ הם מאכלים ורגילים למלוח אותם לאפוקי דם שאין דרך למולחו, וסיים שלפי שאין זה קולא וחומרא לא חש הש"ס לפרשו ע"כ.

וכתב הגר"י ענגיל [שם] שמשמע מדברי ר"ת שענין מליחת הקרבנות הוא מפאת הרגילות למלוח אוכלים, ואין אכילתם טובה בלי מלח, וע"כ יש למולחם גם לאכילת מזבח דאינו דרך דורון וכבוד אם מקריבין דבר שאין נאות ומובחר לאכילת אדם, שאם לא נאמר כן, לא לבד שאין דברי קולא וחומרא אלא שאין טעם בכלל להזכיר דבר זה כלל וכלל ע"כ.

וגם הרמב"ן בפרשת ויקרא [ב' י"א] הזכיר סברא זו, וכתב שיתכן שטעם המלח הוא מפני שאינו דרך כבוד להיות לחם השם תפל מבלי מלח כטעם הקריבהו נא לפחתך, ולפיכך מעטו העצים והדם שאין טעונין מלח וכו' עכ"ל.

כתב האברבנאל שהטעם שהתורה אמרה על כל קרבנך תקריב מלח להגיד שגם כל הבשר שאינו מנחה אבל הוא קרבן יקריב מלח, והטעם כי הבשר מלוח לא יסריח אך יתקיים ולזה נקרא ברית מלח עולם גם שהוא ערב לאוכליו אך הטפל מבלי מלח נבזה אוכלו ושלחן מגואל הוא ע"כ. וברבינו בחיי כתב וז"ל ועל דרך הפשט טעם המלח בקרבנות לפי שלא יהיה דרך כבוד בקרבן השם שיהיה תפל מבלי מלח, ולמדה תורה דרך ארץ דמלכותא דרקינא כעין מלכותא דארעא וכדרך הקריבהו נא לפחתך [מלאכי א' ח'] עכ"ל.

נפק"מ ג'²⁸ בהקריב קומץ בלי מלח ונשרף קצת האם שייך לתקן את המליחה ולמולחו עתה²⁹ או לא.

לצד א' דהיחוב להמליח לא הוה רק הכשר הקרבן, אז אינו יכול למלוח.

לצד ב' דיש דין הקרבה על המלח כמו שיש חיוב נסכים, אז יכול להקריב וכיון שאף עתה עדיין יש בו דין הקטרה.

נפק"מ ד'³⁰ אם צריכין לטבול לפני הברכה או אחר הברכה.

לצד א' דהיחוב להמליח לא הוה רק הכשר הקרבן, כדי שיהיה טעים אז אפשר שכדי למלוח לפני הברכה כדי שהברכה יהיה על דבר שהוא טעים מאוד.

לצד ב' דיש דין הקרבה על המלח כמו שיש חיוב נסכים, אז י"ל שצריך למלוח אחר³¹ הברכה שזה שעת הקרבה.

נפק"מ ה'³² אם צריכין למלוח נמי חלקי הקרבנות שנאכלו או לא.

צד ב' הוא²² דהוה חלק מהקרבן, דיש דין הקרבה על המלח גופא, והמלח קרב עם הקרבן וזה אופן ודרך הקרבת המלח.²³

והנפקא מינה.

נפק"מ א'²⁴ אם מותר למלוח הקרבנות בסוכר, או לא.

לצד א' דהיחוב להמליח לא הוה רק הכשר הקרבן, אז יכול למלוח בסוכר.

לצד ב' דיש דין הקרבה על המלח כמו שיש חיוב נסכים, אז אינו יכול למלוח הקרבן.²⁵

נפק"מ ב'²⁶ אם צריכין דוקא לטבול הפת במלח, או שסגי בשאר מיני לפתן המטעימים הפת.

לצד א' דהיחוב להמליח לא הוה רק הכשר הקרבן, אז סגי בשאר מיני לפתן המטעימים הפת.

לצד ב' דיש דין הקרבה על המלח כמו שיש חיוב נסכים, אז צריך דווקא מלח.²⁷

----- מקורות וביאורים -----

²² כצד זה משמע בהרמב"ם בספר המצות [מצווה סב] שהביא המצוה שצריך למלוח הקרבן, ובאבן האזל [שם] הקשה שהרי מצינו בדברי הרמב"ם בספר המצות [שורש יב] שאין מונין את פרטי המצוות כמצוה נפרדת בפני עצמה ולכך אין מוניים יציקת השמן או בלילת המנחה כמצוה לפי שהן נכללות במצוה כללית של הבאת מנחה, וא"כ מדוע מנה את המצוה למלוח הקרבן, וכשם שבליילה אינה מצוה בפני עצמה כיון שהיא מפרטי הקרבן, כך מליחת הקרבנות היא מפרטי הקרבן, אלא בע"כ דהוה כחלק מהקרבן.

²³ כצד זה משמע בסהמ"צ [עשין ס"ב] שכתב להקריב מלח על כל קרבן ומשמע דיש דין הקרבה על המלח, וביותר מוכח כן מגירסת הר"ח העליר להקריב מלח עם כל קרבן ומשמע דהמצוה להקריב מלח עם הקרבן.

²⁴ וכשם שמצינו שיש חובת נסכים הבאים עם הזבח שזו הבאת דבר הקרב בפני עצמו, אלא שחובתו חלה מחמת הבאת גוף הקרבן וכן יש לומר במלח שאופן הבאתו הוא כך שאין חיוב להביאו בפני עצמו אלא רק בשעת הבאת קרבן אחר יש חובה להביאו אך הוא כדבר הבא עם הקרבן, ולא כסדר של הבאת הקרבן גופו וכפרט באופן קיום גוף הקרבן.

²⁵ נפק"מ זה ראיתי בספר ציונים לתורה [שם] והסברות מכאן ולכאן הוא, שמצד אחד הסוכר הוא מין מלח, ומאידך הרי יש בזה לאו של כל שאור וכל דבש לא תקטירו, וכתב שאם המלח אינו בא אלא להכשיר הקרבן והוא עצמו אינו נקרב אז יהיה מותר למלוח בסוכר ולא יהיה אסור מטעם לא תקטירו וזה תלי בהחקירה הנ"ל.

²⁶ והטעם כיון שאף עתה עדיין יש בו דין הקטרה, ואסור להקטיר סוכר.

²⁷ כתב הלבוש או"ח [קס"ז סע' ה'] שהטעם שאנו מטעימים פרוסת הבציעה של ברכת המוציא במלח או לפתן הוא משום דכתיב ביה במזבח על כל קרבן תקריב מלח, והתם הוה טעמא כדי להטעים הבשר שלא יהא תפל בלי טעם, לכך אנו מטעימים גם כן פרוסת הבציעה לברכה, ואע"ג שבמזבח היה דוקא מלח, מ"מ אנו נוטלים שאר מיני לפתן ג"כ, משום דגבי מזבח היו הקרבנות בשר ואין דבר שמטעים בשר יותר מן המלח, אבל פרוסת הבציעה היא לחם וכל שאר מיני לפתן מטעימים אותה כמו המלח לבשר, ולפיכך אם הפת נקייה ומוטעם ואין צריכים להטעימו יותר אינו צריך להמתין למלח עכ"ל, ודבר זה תלי בהחקירה הנ"ל אם החיוב של מלח הוא דין הקרבה, או שזה רק להכשיר הבשר שלא יהיה בזוי.

²⁸ ולצד זה שהחיוב הוא משום שיש חיוב הקרבה על המלח, א"כ כשטובל הפת במלח שזה דומה להמזבח אז צריך דווקא מלח.

²⁹ נפק"מ זה ראיתי באבן האזל [שם].

³⁰ שהרי כפי שהוא עתה הרי הוא קומץ הפסול להקריב מפני שהוא חסר ואם כן לכאורה לא שייך מליחה שהרי אין כאן הקרבה כשירה. זה וודאי שאנו נוהגין לטבול הפת אחר הברכה, אבל השאלה הוא למה, דלכאורה היה אפשר לומר שיש לטבול את הלחם במלח לפני הברכה, וכן מצינו בשאר ברכות שכתב השע"ת [סי רב א'] וז"ל נראה שאם יודע שהתבשיל חסר מלח או תבלין ואינו מוטעם בלעדו יתן לתוכו קודם ברכה כדי שיברך על דבר שהוא מתובל ומתוקן לסעודה כראוי עכ"ל, וכן יש לומר בברכת הפת שראוי להטביל הפת במלח לפני הברכה כדי שהברכה יהיה על פת שכבר מתוקן.

³¹ וכיון דכתיב הפת כבר מטובל בכל מה שצריך, א"כ כל הסיבה שאנו טובלין הפת במלח הוא דהאכילה דומה להקריב א"כ טובלין אחר הבקרה דווקא.

³² הרא"ה בבדק הבית [בית שלישי שער שלישי עמ' ע"א ב' בד"ה עוד כתב דבצלין] סובר שחייבים למלוח בשר הנאכל לכהנים ולבעלים.

י"ל שתלי בשני צדדי החקירה.³³

לצד א' דהוה רק הכשר הקרבן, דאין הקרבן כשר להקרבה אלא אם נמלח, אז יכול ליקח כל מיני ליפתן.

לצד ב' הוא דהוה חלק מהקרבן, דיש דין הקרבה על המלח גופא, אז צריך דווקא מלח.

לצד א' דהיחוב להמליח לא הוה רק הכשר הקרבן, כדי שיהיה טעים אז אפשר שצריך למלוח חלקי הקרבנות שהבעלים והכהנים אוכלים.

לצד ב' דיש דין הקרבה על המלח כמו שיש חיוב נסכים, אז י"ל שאינו צריך למלוח חלקי הקרבנות שנאכלו.

בנוגע השאלה במי שאין לו מלח, אם יכול לטבול פתו במיני לפתן, או בסוכר.

מקורות וביאורים

והקשה הרשב"א [שם] עליו דזיל קרי ביה רב, ומקרא מלא דבר הכתוב [ויקרא ב' י"ג] על כל קרבן תקריב מלח ולא על מה שאינו קרב, ואילו אמרה בחלק כהנים היה יכול לטעות ולומר אף חלק כהן דמשולחן גבוה קא זכי אבל חלק בעלים מאי איכא למימר, ועוד כי בהדיא תנינן לה בתורת כהנים בפרשת ויקרא דאין טעון מלח אלא דבר שמקבל טומאה וקרב על גבי המזבח החיצון וכו' עיין שם. עכ"פ יש לנו מחלוקת ראשונים אם יש חיוב למלוח רק החלק שנקרב ע"ג המזבח, או אפילו מה שהבעלים והכהנים אוכלים, ויש לעיין דבמה נחלקו, וי"ל שנחלקו בהחקירה הנ"ל.

³³ זה בעצם ממש נפק"מ א' אם אפשר ליתן סוכר על קרבנות או לא.